

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donajanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plative i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju. — Rukopisi se ne vraćaju.

Naivna i realna politika.

U svim našim novinama prati se razvoj ugarske krize neobičnom pažnjom. Svakovrstna tumačenja i refleksije, svakovrstne kombinacije, što se naglasuju sad izvorno sad po magjarskim novinama dokazuju, da se tom pitanju daje veika važnost. Sve izgleda, kao da prevladava, ne ćemo reći uvjerenje, ali svakako stalni nazor, da je s tim pitanjem uzko skopčan razplet prilika i odnošaja, u obće položaja u Banovini. Naivnici idu i dalje, pa tvrde, da će riešenjem ugarske krize biti bez sumnje lakše Hrvatima. Bilo kako bilo, mi se od toga ničemu ne nadamo. Imamo pred sobom cijelu prošlost, imamo nedavne odnose, imamo nevredno gorko iskustvo, pa nas razvoj događaja u Ugarskoj sve jednako vrlo malo ili nimalo može da interesira, dokle god tamo vladu sastavlja šaka oligarka, koji se užasno boje raspusta sabora i novih izbora na temelju obćeg prava glasa. Neodvišnjaci će sve učiniti, da do toga ne dodje, po će se Kossuth glavom zaruzeti pod na koju cijenu, da nadje izlaz, kako da ostanu i vuk siti i koza ciela.

Još je naivnije nadati se bilo čemu od razpleta ugarske krize, kad se u isto doba naglasiva, da u ozbiljnoj kombinaciji stoje imena Lukacs i Khuen-Hedervary. Lukacs ostaje Magjar, pa makar što put bio ministrom predsjednikom i on će samo nastaviti djelo svojih predšastnika sigurno ne na uhar Nemagjarima. O Khuenu ne treba nam govoriti. Sve da i dodje na vladu u Pešti, a po tom da i padne Rauch, opet bi on radio proti Hrvatskoj.

Smiečnost je velika misliti, a kamo li nadat se i očekivat, da će nam oni preko Drave ikad išta pomoći u našem nastojanju za uspostavljanje hrvatske države. Oni o tom ne će da čuju, oni proli tome sustavno rađe, i kad ne bi tako radili bilo bi za njih isto što iznevjeriti se njihovoj glavnoj ideji, kojom uporno teže za ustaljenjem magjarskog imperijalizma. U znaku tog imperijalizma u Ugarskoj biti će uvijek natezanja i kriza, al od toga Hrvatskoj nikad nikakve izravne koristi, jer će sustav, koji u Hrvatskoj, i u obće u svim hrvatskim zemljama vlada, ostati uvijek nepromienjen, bit će pače sve to tež, nesnosniji sve dotle, dok se god kod nas na čitavoj liniji ne zaigra drugo kolo.

U Ugarskoj se pače dotle mogu slobodno natezati, mogu uvijek navratiti vodu na svoj mlin, jer im je to baš olakšano stanjem, koje postoji kod nas. Magjari vide, da kod nas nigdje nema znaka ozbiljne za njih pogibelji, pa im je polje široko, ruke su im slobodne. Oni mogu zapredat u isti mah Beču, a amo u Banovini držati svog pandura, da slobodno krši i gaji ustav, da slobodno počinja bezzakonja, da slobodno pomoću modernog Klodija podržava i goji bande napadača.

Kad bi se svukud u nas zavrglo drugo kolo, kad bi sva naša politička radnja bila jedna i usredotočena u jednom samom cilju, da učinimo kraj ovom našem predredjenom, bezpravnom stanju, da cilji narodni odpor upravimo proti sistemu i proti ljudima, koji taj sistem podržavaju i podupiru, druge bi nam plice pjevale.

Stranka prava uvijek je za tim težila, uvijek je za to radila i za to je taj njezin rad naišao na sve moguće protivnosti vladodržaca, koji se jednako proti tome kose bili oni u Pešti ili u Beču, pače se u zatiranju toga rada, kraj svih svojih međusobnih trvenja i razpra, nalaze složni do zagrljaja. Rad stranke prava, rad po njezinu programu jedino je uspješno sredstvo proti sistemu, proti težnjama vladodržaca, da nas slabe, izcrpljuju, da onemoguće naš odpor, naše prirodno nastojanje da dodjemo do slobode.

Proti tome sistemu, proti vladodržcima, koji tako o nama misle i s nama rađe, nije dovoljna otporna snage jedne same stranke. Hoće se tu uztrajna otporna snaga cijelog ugnjetavanog naroda.

Za tim baš i opet ide stranka prava, kad nastoji i radi, da okupi sve narodne sile, sve narodne stranke u jednu i jedinu svrhu, da se

učini kraj stanju, u kojem se naš narod nalazi pod raznim upravama, od svake izrabljen, izgran i sve to više međusobno raztrojen.

Kooperacija svih narodnih stranaka nameće nam se jednako, ko što se napadnutu čovjeku u samoobrani nameće jedini izlaz, da se opasna protivnika rieši skrajnim sredstvom. Tko od toga narod odvraća, tko mu do toga prieči, taj pomaže, taj radi, da ga protivnici što jače zakvače, pritisnu i sruše, pa da ga i dalje gaze, dok ga sasvim ne ubiju.

Ovo je bar jasno i logično. Ali ova jasnost, ova logičnost kao da ni malo ne vrijedi za neke naše ljude, koji vole u svojoj zaslepljenosti zanašat se na osobe, kojima je jedina svrha trovati narod, zavadjat ga, međusobno ga razjarivati, zahudjivat ga i odvraćat ga od skupnog odpora na radost i uslugu vladodržaca. Ne samo, da ta jasnost, da ta logičnost za njih ne vrijedi, već oni idu još dalje, pa tvrde i rogobore, da je akcija za okupljanje narodnih snaga, za kooperaciju svih narodnih stranaka — izdajstvo!

Narod bistro vidi, i on će najbolje razpoznati na kojoj je strani to izdajstvo. Međuđu stranka prava, ona stranka, koja nije i ne će da bude zaražena zduhom tudinjine, nastavit će tom akcijom i ne će sustati dok ne vidi kako cilji narod u jednom taboru stoje proti današnjem sistemu spravan i voljan da se proti njemu bori, dok ga god ne sruši. To je vrhovna otačbenička dužnost.

Naš narod mora tako raditi bez obzira, da li se u Pešti ili u Beču mienjaju ljudi i vlade.

—dis.

Parlamentarno izvješće.

Carevinsko vieće.

Beč, 19. lipnja 1909.

Rasprava državnog proračuna, započeta na 15. o. m. j., nastavljena je redovito neprekidno do jučer popodne. Stranke se drže strogo svojih utanačenja u pogledu razdiobe vremenno označena za govore, tako da rasprava teče gladko i brznom dosta neviđenom. Za stalno, rasprava je ovog puta zanimivija nego li obično, a to ne samo radi zamrešenih političkih odnošaja, nego i radi toga, što su govornicima udarene granice glede trajanja govora, koji su u kratko sabrani, te se govornici redaju jedan za drugim, te ne dosaduju dugim govoranjima.

Najprije se je vodila obća rasprava vrhu svih poglavlja proračuna. Steinwender, njemački nacionalac, ističe, da se prigodom proračuna najviše raspravlja o narodnostnim pitanjima, dočim da je sve to raspravljanje uzaludno, jer se sa istim nije nikad što postiglo na korist jednog ili drugog naroda. Bavi se zatim sa proračunom, o kome veli, da je u vrlo lošem stanju, jer su državne financije u deficitu, koji treba da bude nadopunjen. — Tomášek, socijalist, bavi se izvansjanskim političkom situacijom, te prelazeći na gospodarstvena pitanja veli, da kriza biesni upravu na svakom polju, u svakoj grani gospodarstva; spominje skupocu hrane, što dovodi narodi do očaja, te ističe potrebu sporazuma između naroda i rada. — Lang, kršćanski socijal, — bavi se poglavito izvansjanskim politikom; kuje u zviezde savez sa Njemačkom, čijoj spremnoj vojsci Austro-Ugarska ima da zahvali, što je izbezla pogibelj rata radi aneksije Bosne i Hercegovine. — Baksa, češki radikalac, obara se na centralni parlament, koji da nije nadležan za riešava ustavna pitanja, za koja je nadležan sabor, te veli, da njegova stranka neće ništa poduzeti za ojačanje parlamenta. — Chlari, njemački nacionalac, ističe preku nuždu, da se redovito rieši proračun; navadja razne osnove, s kojim se ima da bavi parlament, osobito osnovu glede uređenja jezičnog pitanja u Češkoj, gdje je potrebit sporazum između Čeha i Niemaca; opaža, da nitko ne ima odvadžnosti da krene putem tog sporazuma, da ga pospješ i omogući u bilo kojem pravcu; tuži se na parlament, koji gubi uzalud svoje vrijeme i svoje sile. Glede odnošaja sa Ugarskom, veli,

da njegova stranka stoje na dualističnom stanovištu, te da je protivna onim pokušajim u Ugarskoj, kojim su ugroženi interesi ove pole monarhije. — Zanimiv je govor češkog agrarca Praška, bivšeg narodnog ministra za Češku. On veli, da je unutarini položaj jako ozbiljan; sva politika plovi u centralističko-njemačkim vodam; dosta je pogledati na ministarske stolice na kojim sjede do trinaest ministara, od kojih četvorica su slaveni, dočim devetorica niemci i to ponajviše šoviniste, narodni dušmani Čeha; kori Poljake koji omogućuju Niemcem, da vladaju protiv slavena; nada se u narodni pokret u Galiciji, koji će onemogućiti daljnju protuslavensku držanje Poljaka; kad se svi slaveni budu borili rame uz rame, propasti će bahatos niemaca; njegova će stranka poduprijeti nastojanja, da se dodje do sporazuma sa Niemcim, ali taj sporazum nije moguć dok su Česi smatrani nižom vrstii naroda, dok ih se proganja, dok oni moraju živjeti u „konobi“ a niemci u „salonu“.

Još je više govornika uzelo rieč, nu izmedju istih napomenut je još samo nekoje: — Kramarž veli, da je Binert razjario češki narod svojim držanjem u pitanju uporabe jezika kod pošte u Češkoj, i jezičnom zakonskom osnovom, kojom se ciepa česka kraljevina i stvara se njemačko-nacionalni predjel. Binert, da uvriedi Slovence, uzeo si je Hoehenburgera za ministra pravde, agitatora, žestokog protivnika južnih slavena; tim nije moguća parlamentarna kooperacija sviju stranaka, a ta je neobhodno nužna osobito sada, kada državne financije iskazuju deficit od 73 milijuna kruna, deficit, koji će još silno porasti radi troškova za vojsku, za mornaricu i za socijalno osjeguranje. Prelazeći na držanje Poljaka, D. Kramarž veli, da neće, da Poljaci tjeraju češku politiku, ali barem neka ne vode uprav protuslavensku politiku; baš s toga, što Poljaci vode takovu politiku u Galiciji, oni moraju biti sluge svake vlade, pa i ove, u kojoj sjede jedan Hoehenburger i jedan Schreiner. Na koncu izriče nadu, ds se neće naći nijedne slavenske stranke, koja bi poduprla takovu vladavinu, koja promiče interese samo jedne narodnosti. — Spinčič opisuje grozno stanje, u kom se nalazi hrvatski narod s ovu i onu stranu Litave onaj narod, koji si je toliko zasluga stekao krvavo se boreći za dinastiju i državu, i za to navukao na se mžnju i progonsiva sa više strana; ističe narodne i gospodarstvene odnošaje i potrebe na primorju, da na koncu veli, da se samo vladi prama svim narodim pravednog može glasovati proračun; nu pošto ova vlada naš narod zastupavlja, dužan je da glasuje proti proračunu.

Tresič veli, da se Austrija mora stiditi pred bielim svietom radi zapuštenosti Dalmacije, koja ne ima da što izgubi, buduć sve izgubila, kad je pala pod gospodstvo Austrije; obara se na vladu radi pisanja „Fremdenblatta“, ističe razne potrebe, veli, da su uzaludne vladine prietnje, jer obzirom na zapostavljenje Dalmacije vlada ne ima pravo, da od njezinih predstavnika ište glas povjerenja.

Glombinski, poljak, brani se od raznih napadaja na držanje njegove stranke; veli, da se u Austriji ne može vladati proti nijednom narodu; da se mora doći do zbliženja između narodnosti putem kompromisa; vlada Bienertova nije naperala proti nijednoj narodnosti i s toga ne može on da se pridruži pokliku „dolje Bienert!“; žali, što se stranke zastupane u slavenskoj jednoti ne mogu približiti niemcem, eda budu omogućen složan rad; slavenska jednota stoje na negativnom stajalištu, dočim poljaci hoće da vode politiku slobodnih ruku; moli vladu, da živo uzastoj, kako bi se došlo bar do nekog bliženja između čeha i niemaca; kad bi se to postiglo mogla bi u jesen nastati druga politička situacija, te bi nastali i u parlamentu zdravi odnošaji, koji bi omogućili uspješan rad.

Daszinski, socijalni-demokrat, poljak, dičnom žestinom napada oficijoznu Rusiju i D. Ra Kramarža i drugove, koji idu š njom paktirati; neoslavizam nije nego koketiranje ruskog

carizma sa pučkim strujam Rusije i slavenske Austrije, čim se hoće da zabašuri sramotnu upravu ruske reakcije, predočujući puku neiskrenu, lažnu prikazu slavenske solidarnosti. Ruska vlada nije slavenska, tomu je dokaz i posjet njemačkog cara Vilima ruskomu caru. Prava je politika narodna politika, a ova pak ne more da bude drugo već politika radnika. (Nastavit će se).

Još nješto o c. kr. trgovačkoj školi u Spljetu.

Split.

Rekli smo u svoje vrijeme, da se jedan javni zavod nebi smio upravljati kao koji mu drago privatni posao. Ali kad pogledamo na našu trgovačku školu, moramo doći do uvjerenja, da ovu istinu neće ili ne može (biti će ovo drugo) da siviati sadanji njezin upravitelj, neki Antun Jelčić (Gelcich). Svaki naime njegov korak i svaki čin dokazuje, da je on uvjeren, da je taj zavod stvoren jedino radi njegove prečastne osobe, koji nam je, a ne znamo odakle, zlokobni vjetar bacio u Spljet. Iz pravdu bajoslovnih anekdota, koje kolaju po gradu, mogli bi iznieti silu dokaza za ovu tvrdnju, ali, da nam se nebi predbacilo, da prejerujemo, uzeli ćemo za ovo (za sada barem) samo u obzir do sada izašle školske programe.

Poznatu je, da upravitelj na svakom zavodu podučava ograničeni broj sati, a to zato, jer mu sama uprava donosi toliko posla, da je nemoguće, da se uz nju predava više sati. Ali je u našem slučaju sasvim obratno, te mi nalazimo, da upravitelj trgovačke škole Jelčić (Gelcich) predava svakog poljeća i do 26 i više nedjeljnih sati. Ne mari, da dovoliko sati zakon ne predviđa ni za učitelja bez uprave i da se neće naći nijedan pedagog, koji će priznati, da je moguće u ovakovom slučaju savjestno vršiti svoju dužnost. Ali valjda za trgovačku školu uređuje razpored učevnih sati sam upravitelj, a onakav broj prekodnuh sati donosi malenkost od godišnjih 2000 kruna, ne naravski zavodu, nego toli vrijednom upravitelju „gvozdenih i junačkih prsa“, kako običava sam kazati, kad plane svetlim gnjevom, te se pravda sa svojim učenicima.

U jednom školskom programu nalazimo za bilježena upravitelja Jelčića kao predavača trgovačkog i mjenbenog zakonika, čisto dakle pravnčkih predmeta, a da upravitelj nije pravnik, toliko će znati po svoj prilici i on sam, dok oni u Beču to sigurno znadu. Da se ne bi reklo, da će to biti bilo radi pomanjkanja učiteljskih sila, moramo reći, da je za ovaj predmet bio zamoljen ugledni savjetnik gospodin Tartaglia, te da se je u interesu stvari bio i primio, ali je upravitelj svojim makinacijama izposlavao, te je on i nadalje ostao da igra ulogu pravnik, a na veliku slabazan djaka i svih onih, koji su znali, kako stvar stoji. A da je slabazan bita ne mala, potvrditi će i to, što je rečeni predmet upravitelj morao predavati na talijanskom jeziku i po talijanskom tekstu, a talijanskoga ne pozna ni rieči ni slova. (Mimo-gred budu rečeno, da znade pogoditi i nesuvišlo izreći nekoliko rieči, kao: pji u mjesto pju i le mane mjesto le mani i proverbijalni nje-gov prevod iz njemačkoga na talijanski jezik: „Wir beehren uns ihnen mitzutellen“, on predavja: „Noi onorare noi, voi comunicare a“).

Kako je moralo biti djacima i to u prvom redov boljima, to će pojmiti svaki onaj, koji znade kako je vrlo teško kad se mora nabubati nješto sve onako kako se nalazi u knjizi, a za ovo nam pruža dobar dokaz i školski program, koji nam bilježi odlazak iz škole uprav onih učenika, koji su prije bili ubijezeni kao odlikaši. Ali to rek bi, da malo djeluje na one, koji misle, da je zavod za njihove interese, a ne oni za zavod.

U programu od godine 1907-8. nalazimo, da upravitelj predava i računanje, opet ne svoj predmet (a ima li on svojih predmeta? Op. slagara), a sve to uz silni broj sati svoje struke, (tobož knjigovodstva i pisanja na stroju. Odgovor slagaru). Da, tako on, a u istom programu nalazimo učitelja matematičara sa samih 12 sati nedjeljnog podučavanja. Da li je to bilo,

da se priuči onog učitelja na gladovanje, jer se nagrada odmerjuje prema broju učenih sati ili je to bilo u interesu zavoda, ili pak samoga upravitelja — nije baš teško razumljivo.

Iz programa saznajemo, da je upravitelj predavao i njemački jezik, čepet ne svoj predmet; pa kako znademo, da mu fali prvi uslov za uspješno predavanje jezika, naime poznavanje nastavnog jezika, a uz to smo čuli, da i ove školske godine predava isti predmet, potrudili smo se, da dobijemo neke obavijesti, koje su takove, da bi u svakoj zemlji izazvale posredovanje oblasti, koja bi onemogućila slično čeljadu kao nastavnika, a kamo li mu dozvoliti da bude k tomu i upraviteljem zavoda. Pri-zori, koji se odigravaju preko predavanja njemačkoga jezika, nadkriljuju i najljepše iz poznate komedije „Škólnik Flachsman“. Dovoljan bi bio prizor, kad on čita iz papirica sakri-vena u šeširu, a učenici mu ga otmu i nadju prepis iz Scheideline knjige, Jezični „monstrumi“, iznakaživanja hrvatskoga govora, auktoritativno osudjivanje svake knjige i učitelja, na koje se koji učenik usudi da pozove, pa sve ostale smješnosti, koje su u velikoj mjeri, a za pedagoga nam je dosta kazati, da upravitelj Jelčić znade zadati od danas do sutra da se nauči 150 riječi njemačkih, bez obzira na pjesmu i ostalo štivo. Učenici moraju još k tomu da uče i njemačka pisma, jer da je to, govori im upravitelj, učenje njemačkoga dopisivanja. Da li se ovako može naučiti jedan jezik ili njegovo dopisivanje, to može vjerovati samo upravitelj trgovačke škole u Splitu, a mi pak mislimo, da će i ovakovo podučavanje biti za nekoga dobro, jer i ono povećava broj učenih sati. Povećava ga i podučavanje krasopisa, pa zato ove godine upravitelj podučava i taj za njega novi i nepoznat predmet. Kako i s kojim ga uspjehom podučava, suviše je na to odgovoriti. Zalostno je samo, da tko odlučuje, sve ovo mučke odobrava i da neki učitelji, koji uživaju u gradu glas kao dobri nastavnici, ne će li ne znajući da upozore one, kojih se tiče, na ovu nespretnu preuzetnost upravitelja, a to kao glavni razlog svih sukoba u školi, čestih izgonâ i nečuvanih oštrih kazna.

Za danas dosta, a čim prije ćemo nastavi-ti o pedagoško-didaktičnoj spremi upravitelja Jelčić-Gelcicha.

Svakomu svoje.

Sa sjevernih otoka, 11. lipnja.

Čitali smo u „Piccolo“ od t. m. dopis iz Cittanova u Istri, da će se tamo danas obaviti pokusi mrežom zvanom „Lorini“, koju da je izumio ribarski nadzornik g. Petar Lorini. „Piccolo“ radi ovog izuma nazivlje ribarskog nadzornika „ženialnim“. Doduše g. Lorini bi u istinu zaslužio ovaj liepi epitet, kad bi mreža „Lorini“ bila u istinu plod njegova rada, ali nije. Evo dokaza.

Priručnik za ribara.

XIV. Koraljski obrt.

Kao što Krapljani od vajkada love spužve, tako i Zlarijanci koralj sa svojim „instenjom“. Koralj u našem moru raste ponajviše na strmim podmorskim bracima na dubini od 60—90. m. Najbolji je onaj na bracima izpod Žirja otoka Jabuka i vanka luke Lučina (Tajera). Ribanje koralja, to je jedan od najtežih poslova. Inženj se spušta u more. Tare se o podmorske hridi, da sa njih otpada koralj i prihvata se inženja. Posao plive mučan i težak, da jadmim ribarima popucaju dlane na rukama. Ni naći koralj neuku ribaru nije lako. Treba imati osobite prakse i vještine. Zlarijanci se vladaju po nekim znacima, što oni sami na trokut postavljaju. Prije godina više je ladjâ ribalo koralj u udrugama. Danas su još samo trojica, koji se ovim obrtom bave, od kojih jedan je jur prevalio osamdeset godinu svoga vieka. Da je obrt, koji je kod nas bio na glasu, danas mal ne neznatan i zapušten, razni su uzroci, a poglavito ovi:

Prije godine 1880. lov koralja u Italiji bio je posvema neznatan. Talijanci su običavali ići na lov koralja u Francuzku od Nice do Marsilje i Algira. Francuzka vlada g. 1888. udarila im je taksu od 1000 Franka za svaku ladju, koja bi tamo ribala i tim prisilila talijanske koraljare, da napuste francuzke vode. Italija, neimajući dovoljno

Gosp. Lorini službuje u svojstvu ribarskog nadzornika, ovo je 17 godina. U ovom dosta dugom roku, nije nam ništa nova iznio niti pokazao, što bi nam koristilo. Kad od jednom, evo ga ove godine sa ovom novom mrežom, za koju će on čak tražiti patent. Kako to i od kada taj patent? Prepitati smo se i doznali smo ovo: Gospodin Bonicioli iz Zadra bio je poslao priručnik za ribare, što ga je kasnije izdao o svom trošku, pomorskoj vladi, da bi ga ona tiskala. Ovaj priručnik bio je kod pomorske vlade, ili bolje u rukama g. Lorina ciele lanjsku godinu. Kroz ovaj rok vremena naravno je, da je g. Lorini crpio sve ono, što je u priručniku dobro. I zbilja! Ako otvorimo ovaj Boniciotjev priručnik „Manuale pratica per la pesca di mare“ na strani 95, 96 i 97 naš ćemo tačan opis ove mreže, koju gospodin ribarski nadzornik svojata i kojoj još daje svoje ime „Lorini“.

Gosp. Lorini tek pravi pokuse takovom mrežom, a nezna da se već odavna ribari s takovom mrežom u Dalmaciji, pa i ako ne srdele. Na sve ovo upozorujemo pomorsku vladu, i preporučamo joj, da dobro pazi što radi i da se ne usudi tražiti patent za ovu mrežu, koju nije izum Lorina. Što bi se sutra dogodilo, kad bi obitelji sada pokojnog Andrije Gamulina iz Jelse tražila kud je svršila mreža nazvana „Jartarica“ izumljena od njihovog pokojnika a poslata pomorskoj vladi još god. 1905, bez da je ikada bila povraćena ili mu što odgovoreno? Kako bi sutra pomorska vlada se opravdala pred sudom i javnim mnijenjem kad bi g. Bonicioli dokazao, da je trata „Lorini“ samo prepis i skoro podpuna sličnost one mreže, koju je on izumio?

Gosp. Lorinu nazad godinu dana bilo je lako onako „ženialno“ plagirati po Garesu, Marchesetu, Kišpatiću itd. i pisati ono remek-djelo onako liepo odlikovano na bečkoj ribarskoj izložbi, ali nije danas, jer ima onih, koji i ako nisu lukavostil Lorinieve, ipak su dostojni toliko približiti se njegovu ribarskom znanju, da ga upozore, kako nije liepo kitiiti se tudjim per-jem. Svakomu svoje. Do vidova!

Ribar.

Političke viesti.

Naš sabor. „N. L.“ doznaje iz pouzdana izvora, da će sabor biti sazvan oko petnaestih rujna, zajedno sa drugim pokrajinskim saborima. Sjednice zastupničke kuće carevinskog vieća u Beču, budu li redovito tekle, potrajat će sve do 20—25 srpnja.

Viećanje koalicije. Neki dan sastao se ekzekutivni odbor hrvatsko-srpske koalicije u plenarnu sjednicu, te je s obzirom na ono, što se događja u zemlji, a napose, što se ne sa-ziva sabor, što je podpuno nezaštićena lična sigurnost pojedinaca, što se zabranjuju javne skupštine, dapače i pouzdani sastanci pristaša rešim nepoćudnih, šta više, što se povjeruje i imunitet narodnih zastupnika, riečju, što se u Hrvatskoj provodi sustav, koji je u podpunoj opreci sa zakonima, koji u kraljevini Hrvatskoj zajamčuju ustavno vladanje, zaključio: da se za petak 25. lipnja o. g. sazove plenarna sjednica svih zastupnika hrvatsko-srpske koalicije u 9 sati prije podne u maloj saborskoj dvorani.

kolikoću koralja, nabavljala ga je u Španjolskoj, Japanu, Kap Verdu i Dalmaciji. To je morala činiti, a da odoli velikom potrošku koralja, koji se je kao ures tražio, a koga ona nije kod kuće imala. Talijanski koraljari ribali bi po šest mjese-ci u ladjî su 10—12 ljudi, a ne bi izribali više od 20 do 30 kg. koralja; a kad bi izvadili 80 do 100 kg. to je bila riedka sreća i posve obilata godina. Onda su cienie koralja bile dosta vi-soke, i to je mnogo uplivalo, da je koralj po-čeo se ko ures sve to više napuštavati.

Godine 1880. nastao je veliki preokret u lovu koralja u Italiji. Još godine 1875. našast je jedan podmorski brak u vodama Sicelca u Siciliji, a god. 1878. drugi pun koralja. Godine 1880. našast je u istim vodama i treći sa ogromnom kolikoćom koralja. Koliko bi se prije koralja iz-ribalo preko jedne ciele godine, sad bi u jedan dan; a više puta je prostor u brodu bio pre-malen, da se vas izribani koralj smjesti. Korjal, što se je izribao na ovim bracima samo u go-dini 1880. bio je procijenjen 3 $\frac{1}{2}$ milijuna talijan-skih lira. Susljedne dvie godine izribalo se je toliko koralja, da od prvašnje cienie 24 lire po komadu pala mu je ciena na 3 lire po kg.

Ovo je dalo povoda, da su mnogi ribari sami počeli brustiti koralj, kako su bolje znali i mogli, prodavajuć ga ponajviše u Indijama. Zauz-etnost koraljara, koji su u svojoj obitelji pri-ređivali koralj znatno je utjecala na cieniu koralja,

Magjarski trgovci i obrtnici u Bosni. Bosansko-hercegovačko društvo trgovaca po-zvalo je u savezu sa društvom bosansko-herce-govačkih industrijalaca, članove budimpeštanske trg. i obrt. komore, da posjete Bosnu, te tako nadovežu uzke trgovačke sveze izmedju Ugarske i prisvojenih zemalja. Komora je ovaj poziv prihvatila, te ujedno zaključila pozvati i članove ostalih komora te trgovačkih društava u Ugarskoj, da se izletu priključe. Za čudo nam je, da sličan poziv iz Bosne nisu primile i hrvatske komore! Ili zar bosansko trgovačko društvo zaista želi samo uže trgovačke veze sa Ugarskom?

Izborna sloga frankovaca i rauchovaca. Danas nema više razlike izmedju rauchovaca i frankovaca, pa zato im niti nije od potrebe sklapati kakove posebne saveze ili paktove, jer su jedno te isto a tako složno i za-jednički svuda u javnosti i djeluju, bilo na žu-panijskim skupštinama i izborima, bilo kod do-čekivanja baruna Raucha, bilo kod občinskih izbora, a tako će biti i kod saborskih izbora, za koje su si već podileli kandidature, kako to neki, koji mogu znati, povjerljivo pripo-vedaju. Vidjeli smo frankovce kod izbora žu-panijskih skupština u Zupaniji; vidjesmo kod Rauchovih parada u Slavoniji, svuda jedni te isti sa Rauchovim židovima i oblastnicima, jer drugog niti nema u Raucha. Sada su bili i ob-činski izbori u Vinkovcima. Frankovačke novine su javile o njihovoj „sjajnoj“ pobjedi, ali ni riečve o tome, da su „pobjedili“ složni sa — rauchovcima. To se teličima mora zatajiti. Me-đutim „Agramerica“, koja ima Beču i Pešti dojaviti, kako Rauch uspeva i napreduje, javlja, da „die neuesten Stimmen vereinigen die Star-čevićaner und einige Unionisten auf sich.“ Dakle „Starčevićanci“ i unionisti pobijedju!

Proračunski odbor austrijske zastupničke kuće dovršio je svoj rad i odobrio financijalni zakon. Ni poimenično glasovanje o kritičnom naslovu „ministarsko vieće“ nije dovelo ni do kakvog iznenađenja. Opozicija je s 20 profiti 25 glasova ostala u manjini. Kod tog je naslova naglasio sam ministar predsjednik Bienerrh, da je pogriješno smatrati prihvat „dispozicionog fonda“ većim dokazom povjerenja, nego prihvat kojeg mu drago drugog za upravu države po-trebnog kredita. Reagirajući na ostale izvode, želje i pritužbe govornika, rekao je ministar-predsjednik, da je njegovo ministarstvo nepristrano prema svim narodima. Govornik je iz-javio, da je pitanje o priznanju nauka u za-grebačkom sveučilištu, kojeg se je dotaknuo za-stupnik Vuković, od velike važnosti za strunač-kog i nacionalno-političkog kao i sa općeg dr-žavnog stanovišta, naročito s obzirom na anek-siju Bosne. Vlada se mora i ona se hoće oz-biljno baviti tim pitanjem. S vladinog stanovišta moguće je, da se dodje što više u susret iz-raženim željama i postojećim potrebama.

Pokrajinske viesti.

Zadrage u Dalmaciji. Na 8 dojdručeg mjeseca održavati će se u Zadru sastanak za-druga „Dalmatinskog saveza“, u koji je upi-sano 138 raznih zadruga. U Ljubljansku „svezu“ upisano je iz Dalmacije 67 raznih zadruga.

izbrušena u tvornicama, koje nisu mogle odr-žati utakmicu, te je talijanska vlada morala iz-dati odredbe, po kojima ovdje ondje bio je za-branjen lov koralja.

Uza svu ovu bogatu lovinu koralja u Italiji naš dalmatinski koralj, koji se odlikuje nad ostale svojim vrlinom i svojim crvenim sjajem, nalazio je kupaca, ali ne uz one prvašnje uvjete. Pošto su koralj naši ribari prodavali spekulantu, a ovaj tek tvorničaru, morao je i on dobiti, tako da je ciena koralja bila tako nizka, da se nisu izpla-ćivali ni troškovi, skopčani sa ribanjem. Radi ovoga lov koralja bio je nekoliko godina za-pušten.

Medjueto zaihte koralja, polovljena u Italiji god. 1880., 1881. i 1882. mal a malo su se raz-prodavale, a traženje crvenog koralja bivalo je sve to veće.

Godine 1897. stalo se je ozbiljno misliti, kako bi se kod nas mogao opet podignuti ko-raljski obrt i to kao domaća industrija. Pošto su stari „armaduri“ ili izumiri, ili, neimajući na-de u prodaju koralja, zaniekali potrebitu svotu za odpremu na lov još preostale trebiće ribara ko-ralja u Zlariju i to baš g. Štrike, Kordića i Ga-zije, to je poticajem naše štampe pomorska vlada bila preuzela stvar na sebe. Godinu dana po ovome pomorska vlada, preko svog konsula u Genova, nastojala je izposlovati, kako bi ta-mošnje tvornice primile jednog mladica iz Zla-

Kurs o zadrugarstvu. „Zadruga sveza“ držati će u Spljetu dne 26. do 31. jula u ob-činskoj viećnici kurs ovim rasporedom: 26. jula (ponedjeljak) u 9 sati: Povjest i razvitak za-drugarstva; 27. jula (utorak) u 9 sati: Kredittne zadruge; 28. jula (srieda) u 9 sati: Dužnosti članova uprave i nadzornog odbora. Glavne skupštine; 29. jula (četvrtak) u 9 sati: Najvaž-niji zakoni i odredbe, propisi glede poreza, pri-stojbina, biljega itd.; 30. jula (petak) u 9 sati: Zadruge za nakup, proizvod i prodaju. Zadruga škola; 31. jula (subota) u 9 sati: Druge po-ljodjelske zadruge. Svako poslie podne biti će praktično poučavanje u zadrudnom knjigovod-stvu i to za blagajne Rajfajzenovke i druge za-druge sve na temelju formulara. Kurs će vo-diti osobe iz centrale uz g. Rašiča. Siromašniji članovi zadruga koji su pod ovom savezom, do-biti će podporu ako za traže pismeno. Učestni-treba da se dopisnicom jave na adresu: dr. Ante Alkirević, Spljet. Učestvovali mogu i nečlanovi ako se prije prijave pismeno.

Zastupnik Fran Ivanišević o narodnom blagdanu. Ravnateljstvo družbe sv. Ćirila i Me-toda za Istru primilo je od zastupnika na carevinskom vieću u Beču, gosp. Frana Ivaniš-evića pismo sljedećeg sadržaja: „Savim rado se odazvijem vašem rodoljubnom pozivu i šal-jem K 10 kao narodni dar družbi za narodni blagdan Ćirila i Metoda dne 5. srp. koji blagdan slavenskih apostola Ćirila i Metoda nek se proglasi narodnim blagdanom, a milodari toga dana neka se namjene družbi, koja se diči njihovim svetim imenima. Kada bi se izmedju tri milijuna Hr-vata što borave danas u Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni, Hercegovini, Dalmaciji, Istri i vani u tu-djem svijetu našlo samo 100.000 rodoljuba, te bi do 5. srpnja poslali vašoj družbi samo po jednu krunu na glavu, eto vama liepe jabuke od sto tisuća kruna, da sirotinji Istri otarete mnogu suzu s oka narodne prosvjete. Pokušajte još jednom u tom smislu apelirati na narod. Želim vam u tomu dobru sreću. Poštovanjem: Frano Ivanišević, narodni zastupnik. U Beču, dne 6. lipnja 1909.“

Na rodoljubivo pismo velevidnog na-rodna zastupnika gosp. Frana Ivaniševića, rav-nateljstvo družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru ne ima sa svoje strane što nadodati, već po-noviti molbu, da bi se ciele hrvatski narod dne 5. srpnja o. g. sjelio naše družbe, naše Istre, našega zapuštenoga naroda. Daj Bože da bi se u tom plemenitom nastojanju natjecala sa naša mjesta, svi naši ljudi, da bude izpunjena želja našeg dičnog zastupnika. Napried za družbu!

Naredba proti ljekarnicima u Dalma-ciji. U sriedu sa hrvatski zastupnici Bulić, Ivče-vić, Laginja i Dubilić pošli k ministru nastave Haerdllu i potuzili se proti naredbi, objeloda-njenoj 27. svibnja, uslied koje bi dalmatinski i istarskim ljekarničkim pomoćnicima, koji su u svoje vrieme dovršili nauku u Zagrebu, bila oteta mogućnost postati vlastnicima ili najamni-cima koje ljekarne u Dalmaciji i Istri. Ovom naredbom ugrožena je eksistencija jedno 70 hrvatskih ljekarničkih pomoćnika. Naredba, koja ima retroaktivnu snagu, stoji na stanovištu: „lex non respicit retro“. U utarak po podne pak govorio je o istoj stvari zast. Mandić sa ministrom predsjednikom Bienerrthom i ministrom

rina u svrhu, da se uputi u brušenju koralja. Dotični konsul je odgovorio, da bi svako njego-vano nastojanje bilo uzaludno, jer da već unapred zna, da od svega toga ne će biti ništa, a to s razloga ljubomornosti samog obrta.

Da se pak sasna ne zapusti lov koralja u našem moru, „Austrijansko ribarsko društvo“ u Trstu poduprlo je naše koraljare, te ih je od-premilo na lov. Nu koralj se nije mogao dobro unovčiti, a društvo, prije neg se plati dan pre-djujam za dvie godine, nije htjelo davati više, i tako ove zadnje 3 godine nije se koralj u naš-em moru ribao.

Pošto je izlozven koralj lanjske godine i to pred Božić prodan bio, „Austrijansko ribar-sko društvo“ u Trstu opet je, i ako kasno, došlo u susret ribarima koralja. Nu na žalost za podpora nije imala pravog uspjeha. Kordić je odputovao u Ameriku, stari Štrika, iznemogao, odrekao se lova, a sam Gazija pošao na lov i to tek prvim srpnja 1908.

Uspeh njegova lova bio je slab, a i da bude dobar i plodan ne veseli me, a evo raz-loga:

Vas koralj, što ga izribaju naši Zlarijanci, u plodnoj godini ne iznosi više od 250—300 kg. pravog crvenog koralja i jedno 80—100 kg. škarta.

(Nastavit će se).

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GLAVNICA K 1.000.000

Pričuvna zaklada i pritičci
K 150.000.

Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, občinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeterne, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod zdriebanja. Revizija srećaka i vrijednostuih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

38-52

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di Risparmio, Br. 5.

Vlasita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predjmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležuću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovčuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržista monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete. 42-52

Obavjest.

Čast mi je javiti, da koncem lipnja prenosim moj „Hotel Krka“ s restauracijom u kuću U nić, isto na obali, povrh kavane „Miramar“.

Preporučujem se svim mojim cijenjenim gostima i prijateljima i za u buduće, uvjeravajuć ih, da ću svojski nastojati, da budu uvijek i posve zadovoljni.

Šibenik, 14. svibnja 1909.

Frane Crljenko,

10. hotelier.

Sasvim badava
svakomu

ura sa lancem

Da našu tvrdku kao i naše nove žepne ure za gospodu i gospodje objavimo, razaslijeemo svakomu uz priposlauu K 1— za troškove (takodjer u poštanskim markama) krasnu uru sa lancem i naš ilustrovani cjenik.

Pišite odmah na tvrdku:
HEINRICH WEISS,
Beč 99, Poštanski pretinac. 4-26

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odeljima iznosi: K 1.410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2.619.582.36

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Za Palmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 42-52

HRVATSKA TISKARA I KNJIGOVEŽNICA - ŠIBENIK.

TISKARA

Obskrbljena je sa najmodernijim i najsavršenijim strojevima, te prima sve u štamparsku struku zasjecajuće radnje od najjednostavnijih do s najfinijim ukrasima izradjenih, a sve uz umjerene cijene.

Izradjuje svakovrstne radnje kao: Knjige i brosure, sve vrsti tiskanica za občinske, župne i druge urede, seoske blagajne, odvjetnike trgovce itd. itd., te moderne posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive na zabavu plesne redove, osmrtnice itd. itd.

KNJIGOVEŽNICA

obskrbljena je sa strojem za pozlaćavanje i sa najnovijim slovima, te izvršuje sve knjigoveške radnje sa tiskom u bojama, posrebljenim i pozlaćenim, a prima naručbe za izradbu raznih galanterijskih predmeta, kutija, okvira itd. itd.

Preporuča za to svoje proizvode slavnom občinstvu, a napose trgovcima, zavodima i društvima.

Jedina hrv. tvornica voštanih svieća Vl. Kulića u Šibeniku